

Goliarda Sapienza: Elämän ilo | Maailmankirjat

Rakastaa rakastuen

LIISA RINNE 19.12.2014

Goliarda Sapienzan romaani *Elämän ilo* on intensiivinen kuvaus Modestasta, hänen kasvustaan pienestä tytöstä itsenäiseksi, ajattelevaksi naiseksi. Modesta syntyy tammikuun ensimmäisenä 1900 ja hänen elämänsä symboloi koko vuosisataa, sen kuohuntaa ja murroksia. Tarina sijoittuu Italiaan, tarkemmin ottaen Sisiliaan, joka vielä vuosisadan alussa on erillinen osa Italiaa, ruhtinattarien ja ruhtinaiden valtakunta. Romaanin sisilialainen mielenmaisema on sekoitus vanhoja tapoja, uskomuksia ja omaa kieltä – mennyttä maailmaa, johon mantereelta puhaltavat uudet aatteet törmäävät kuin mereltä paiskautuva myrsky sisilialaiseen rantakallioon.

Sapienzan (1924-1996) romaani julkaistiin ensimmäisen kerran vasta 1996, eikä kirjailija koskaan ehtinyt nähdä sitä painettuna. Nykyään voi vain arvailla, mikä romaanissa oli liian radikaalia ettei sitä aikanaan haluttu julkaista eikä siitä myöhemminkään oltu innostuneita. Vasta saksan- ja ranskankielisten painosten ilmestyttyä ja ulkomaalaisten kriitikoiden löydettyä Modestan, sille osattiin antaa arvoa myös kotimaassaan. Romaani on sekoitus fiktiota ja faktaa. Kirjailija ja näyttelijä Goliarda Sapienzan elämä oli vähintäänkin yhtä värikäs kuin romaanin päähenkilön Modestan elämä. Useilla henkilöillä on ollut esikuva todellisuudessa kuten myös paikoilla ja tapahtumilla. Kirjailijan vapaudella Sapienza kuitenkin sekoittaa pakan ja luo vivahteikkaita henkilöihahmoja ja tarkkaa ajankuvaa. Romaani onkin oiva kurkistusikkuna Euroopan historiaan, hyisestä pohjolasta sen päinvastaiselle laidalle, jossa sykkii kuuma, kuiva maa, vastakohtaisuuksien yhteiskunta.

“Vuosikausia he olivat olleet niin lempeitä ja kauniita ja pitkiä! Nyt he eivät olleet edes pitkiä. Olin viidentoista ja jo pitempi kuin sisar Costanza joka oli paitsi rumin myös pisin kaikista. Sääli. Olisin melkein halunnut palata aikaan, jolloin ihailin heitä ja yritin kävellä ja puhua niin kuin he. Varo itseäsi, Modesta, myös halu palata menneisyyteen, jota ei enää voi olla olemassa, on tunteiden virittämä ansa, johon lankeaminen saattaa tulla kalliiksi. Ei! Katsokaamme totuutta: se, mikä on ollut, on ollut eikä olisi voinut olla toisin. Nyt minun on päästävä tästä maanpaosta, johon äiti Leonora on minut viskannut.”

Modesta nimi tarkoittaa kainoa ja vaatimatonta, vähäpätöistäkin, mutta Modesta on päinvastoin kuin nimensä. Hän on älykäs ja tarkkanäköinen. Elämän ilo etenee kronologisesti Modestan lapsuudesta aina vanhuuden kynnykselle asti. Kerronnan hetki ajoittuu 1960-70-luvuille, samaan aikaan kuin romaanin kirjoittamisen hetki. Modesta, nyt jo vanheneva nainen, muistelee läpi romaanin elämänsä, joka on tuonut hänet paikkaan ja asemaan, jossa on. Väliin sukelletaan syvälle Modestan ajatuksiin ja tunteisiin ja väliin taas kerronta etäännytyy, viilenee muuttuen objektiiviseksi, tarkkailevaksi. Muistot ja tapahtumat sekoituvat, mutta sen ei pidä hämätä, romaanin kertojaääni on Modestan. Hänen äänensä joh-

dattaa lukijan läpi polveilevan tarinan, köyhän lapsuuden ja luostarielämän kautta kohti lopullista iloa.

Romaani on paksu ja painava opus, jonka olisi suonut lukevan pokkarina. Sillä se on juuri niin koukuttava, että sen kanssa haluaa kulkea kaikkialle, asettua sohvalle löhöäsentoon ja uppoutua romaanin värikylläiseen maailmaan. Vallankumoukset, sosialismi, Mussoliini ja sota tempaavat niin Modestan kuin tarinan muut lukuisat henkilöt mukaansa. Vaativat lukijaa todistajakseen. Kerronnallinen tyyli vaihtelee. Väliin romaani on mitä parhainta viihdettä ihmissuhdekiemuroineen ja murhineen, ja heti seuraavassa luvussa se on taas terävä ajankuva 1900-luvun aatteellisesta ja poliittisesta noususta ja pirstaloitumisesta, uskonnon ja politiikan sovittamattomista ristiriidoista.

Ennen muuta *Elämän ilo* on kuitenkin tiukkaa naisasiaa. Romaani on moderni kuvaus naisen seksuaalisesta halusta, naisesta subjektina ei objektina – ajattelevasta, itsenäisestä olenosta, joka ei suostu miehisen vallan alistamaksi.

” – Tyttö juoksi kuin pikkupoika, ruhtinatar! Hänen mekkonsa likaantuu. Niin siis alkaa erottelu. Heidän mielestään vasta viisivuotiaan Bambolinan pitäisi jo liikkua eri tavalla, olla hillitty, silmät alas luotuina, vaalia itsessään huomispäivän nuorta neitiä. Niin kuin luostarissa, sääntöjä, vankiloita, miesten rakentamaa historiaa. Mutta nainen suostunut olemaan avaimenhaltija, miehen sanan taipumaton vartija. Luostarissa Modesta vihasi vanginvartiojoitaan orjan vihalla, nöyryyttävällä mutta väistämättömällä. Nyt hän puolustaa Bamboliinaa puolueettomasti ja varmasti niin miehiltä kuin naisiltakin, ja puolustaa hänessä itseään, omaa menneisyyttään, tytärtä, joka ajan myötä saattaa syntyä... Muistatko Carlo, muistatko kun sanoin sinulle, että vain nainen voi auttaa naista ja sinä et miehisessä ylpeydessäsi ymmärtänyt sitä? Ymmärrätkö nyt? Nyt kun olet saanut tyttären, huomaatko sen?”

Ja kuten aina, rakkaus on kaikista suurin. Se on romaanin liikkeellepaneva voima, joka liukuu henkilöstä toiseen, sukupuolesta toiseen. Rakkaus maahan ja aatteeseen saa ihmiset toimimaan, se saa heidät uskomaan ja tekemään vallankumousta. Ja kun rakkaus lopussa jälleen löytää päähenkilön, se tulee tasavertaisena ja vapaana. Sillä vain niin voi rakastaa rakastuen.

Goliarda Sapienza, *Elämän ilo*, Gummerus, 2014. s. 716. Suom. Laura Lahdensuu.